

Co jest tajemnego w oświadczeniach majątkowych w TK?

12 kwietnia 2022

Jak wynika z informacji udzielonej w Sądzie Najwyższym zainteresowanej obywatelce Prezes Trybunału Konstytucyjnego, mgr Julia Przyłębska, wystąpiła w dniu 23 marca 2022 r. do Pierwszej Prezes SN z wnioskiem o nadanie klauzuli „zastrzeżone” jej oświadczeniu o stanie majątkowym za rok 2021. W poprzednich latach Prezes Trybunału Konstytucyjnego z takimi wnioskami nie występowała i jej oświadczenia były publikowane. W tej sytuacji powstaje pytanie, co się zmieniło w ciągu roku w sytuacji majątkowej Julii Przyłębskiej, co uzasadnia utajnienie jej najnowszego oświadczenia? Czy może to, że jak głoszą plotki, nabyła niedawno dom pod Warszawą, a nadal korzysta z mieszkania służbowego w Warszawie opłacanego ze środków Trybunału Konstytucyjnego, czyli przez podatników.

Powyższe zdarzenie skłania do zbadania, jak przedstawia się dotychczasowa praktyka ogłaszania oświadczeń majątkowych w Trybunale Konstytucyjnym.

Jak wynika ze strony internetowej Trybunału, w stosunku do trojga sędziów (Krystyna Pawłowicz, Bartłomiej Sochański, Michał Warciński) oraz do dwóch osób orzekających w Trybunale, choć wybranych na zajęte miejsca sędziowskie (Justyn Piskorski, Jarosław Wyrembak): „uwzględniono wniosek o nadanie klauzuli tajności »zastrzeżone« dla oświadczenia o stanie majątkowym za rok 2020”. Należy rozszyfrować tryb bezosobowy: wnioski uwzględniła właściwa w tej sprawie Prezes TK. Podana została nawet stosowna podstawa prawna: art. 87 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2072) w związku z art. 19 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego

(Dz. U. z 2018 r. poz. 1422). Poniżej, dla uproszczenia będzie mowa o „sędziach”, choć jest to nieprawidłowe.

Warto poddać bliższej analizie stan prawny w omawianym zakresie. W ustawie z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego znajduje się obszerny artykuł 14, który w całości brzmi następująco:

„1. Sędzia Trybunału jest obowiązany do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie to dotyczy majątku odrębnego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową.

2. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, zawiera w szczególności informacje o posiadanych zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, a ponadto o nabytym przez sędziego Trybunału albo jego małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, jednostek samorządu terytorialnego lub ich związków mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświadczenie to zawiera również dane dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji w spółkach lub spółdzielniach, o których mowa w art. 11 ust. 1 pkt 1 i 2.

3. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, składa się przed objęciem stanowiska, a następnie co roku do dnia 31 marca, a także w dniu opuszczenia stanowiska. Oświadczenie składa się według stanu na dzień złożenia oświadczenia.

4. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, składa się w dwóch egzemplarzach.

5. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, sędzia Trybunału składa Prezesowi Trybunału, a Prezes Trybunału – Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego.

6. Podmiot, któremu złożono oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, do dnia 31 maja dokonuje analizy zawartych w nim danych i przekazuje jeden egzemplarz oświadczenia naczelnikowi urzędu skarbowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania

sędziego Trybunału.

7. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, jest jawne. Prezes Trybunału publikuje oświadczenia sędziów Trybunału, w tym oświadczenie złożone przez siebie, w Biuletynie Informacji Publicznej Trybunału Konstytucyjnego co roku do dnia 30 czerwca.

8. Niewykonanie obowiązku, o którym mowa w ust. 1, jest równoznaczne ze zrzeczeniem się przez sędziego Trybunału urzędu”.

Jak z kolei się przedstawiają przepisy podane jako podstawa prawna uwzględnienia wniosku o nadanie klauzuli tajności „zastrzeżone” dla oświadczenia o stanie majątkowym? Według art. 19 powołanej wyżej ustawy o statusie sędziów TK: W zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie do praw i obowiązków sędziów Trybunału stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące praw i obowiązków sędziów Sądu Najwyższego.

W ustawie o SN (pominiętej w przytoczonej podstawie prawnej) znajduje się art. 10. § 1: W zakresie nieuregulowanym w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2072 oraz z 2021 r. poz. 1080 i 1236).

W ten sposób dociera się do art. 87 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych, a ściślej do paragrafu 6: „art. 87 § 6. Informacje zawarte w oświadczeniu, o którym mowa w § 1, są jawne, także co do imienia i nazwiska, z wyjątkiem danych adresowych, informacji o miejscu położenia nieruchomości, a także informacji umożliwiających identyfikację ruchomości. Na wniosek sędziego, dyrektora sądu lub zastępcy dyrektora sądu, który złożył oświadczenie, podmiot uprawniony do odebrania oświadczenia może zdecydować o objęciu informacji zawartych w oświadczeniu ochroną przewidzianą dla informacji niejawnych o klauzuli tajności „zastrzeżone”, określoną w przepisach ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych,

jeżeli ujawnienie tych informacji mogłoby powodować zagrożenie dla składającego oświadczenie lub osób dla niego najbliższych. Minister Sprawiedliwości jest uprawniony do zniesienia tej klauzuli w odniesieniu do oświadczeń, o których mowa w § 1, złożonych przez sędziów. W stosunku do tego uprawnienia przepisu art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych nie stosuje się”.

W zdaniu drugim przytoczonego przepisu znajduje się podstawa do wyłączenia jawności oświadczeń majątkowych sędziów. Nie należy w tym miejscu wnikać, jakie to zagrożenie może powodować podanie do wiadomości publicznej oświadczeń majątkowych dla Julii Przyłębskiej, Krystyny Pawłowicz, Bartłomieja Sochańskiego, Michała Warcińskiego, Justyna Piskorskiego i Jarosława Wyrembaka lub członków ich rodzin.

Należy jednak ustalić, czy art. 87 Prawa o ustroju sądów powszechnych znajduje w ogóle zastosowanie do Julii Przyłębskiej i sędziów TK. Należy przypomnieć, że stosownie do powołanego wyżej art. 19 ustawy o statusie sędziów TK odpowiednie stosowanie przepisów dotyczących praw i obowiązków sędziów SN ma miejsce: „w zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie do praw i obowiązków sędziów Trybunału”.

Czy z taką sytuacją mamy do czynienia w odniesieniu do oświadczeń majątkowych sędziów?

Analiza przytoczonego art. 14 ustawy o statusie sędziów TK wskazuje na to, że w ustawie zostały uregulowane następujące elementy: „wprowadzenie obowiązku składania oświadczeń i zakres tego obowiązku; dane, jakie powinny się znaleźć w oświadczeniu; terminy składania oświadczeń; forma oświadczenia; organ, któremu składa się oświadczenie; obowiązki organu, któremu składa się oświadczenia; proklamowanie jawności oświadczeń oraz sposób i terminy ich publikacji”.

Z powyższej analizy wynika, że ustawowe unormowanie kwestii

składania oświadczeń majątkowych w TK jest kompletne. Jego treść pokrywa się (z uwzględnieniem oczywistych różnic) z tym, co wynika z art. 87 Prawa o ustroju sądów powszechnych.

Jest jedna różnica: w ustawie o statusie sędziów TK nie ma podstawy do utajniania treści oświadczeń majątkowych. Trudno jednak przyjąć, że ustawodawca, normując tak dokładnie omawiany obowiązek i procedurę jego realizacji po prostu zapomniał o wprowadzeniu przepisu będącego odpowiednikiem art. 87 § 6 Prawa o ustroju sądów powszechnych, albo celowo odesłał do innej ustawy. Wytłumaczenie jest inne: oświadczenia majątkowe sędziów TK mają być jawne, bez żadnych wyjątków. Przemawia za tym wykładnia językowa, systemowa, ale także historyczna. Oto fragment uzasadnienia projektu ustawy o statusie sędziów TK z 2016 r., z podkreśleniem stosownego fragmentu: „Projektodawca jest świadomy, że obowiązek podania przez sędziów TK informacji o swoim stanie majątkowym i jego upublicznienie ingeruje w prawo do prywatności, obejmujące autonomię informacyjną. Należy jednak pamiętać, że art. 61 ust. 1 Konstytucji RP gwarantuje obywatelom prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. W wyroku z 8 października 2001 r., sygn. K 11/01 Trybunał podkreślił, że: „ [...] ustawodawca ma swobodę w ustalaniu zakresu ograniczeń dotyczących osób pełniących funkcje publiczne, które mogą być kształtowane w różnych okresach w odmienny sposób, z uwagi na nasilenie zjawisk korupcji i negatywną reakcję społeczną. Pozostawać one powinny w racjonalnym związku z interesem publicznym, któremu mają służyć, a ich zakres powinien być współmierny do rangi tego interesu. Ograniczeń nakładanych na osoby sprawujące funkcje publiczne nie można zatem rozpatrywać w kategoriach ograniczeń wolności i praw tych osób, lecz należy je traktować jako środek zapewnienia prawidłowego funkcjonowania instytucji publicznych”.

Prawo do prywatności nie ma charakteru absolutnego. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że: „informacje dotyczące majątku i

sfera ekonomiczna jednostki są niewątpliwie objęte prywatnością i autonomią informacyjną, jakkolwiek w tej sferze odnotować można łagodniejsze kryteria jej ograniczania, niż w wypadku sfery czysto osobistej” (wyrok z 20 listopada 2002 r., sygn. K 41/02). Przepisy antykorupcyjne mają na celu zapobieganie wikłaniu się osób piastujących funkcje publiczne w różne sytuacje, mogące podważać ich bezstronność i uczciwość, a w konsekwencji – podważać autorytet instytucji, w których pełnią oni funkcje. Nie inaczej powinno być z sędziami TK. (...) Proponowane rozwiązanie jest realizacją takich wartości jak jawność i transparentność życia publicznego. Ma ona gwarantować rzetelne i bezstronne wykonywanie obowiązków przez sędziów TK, a przez to realizację konstytucyjnych kompetencji Trybunału jako niezależnego organu władzy sądowniczej. Odmowa złożenia wskazanych oświadczeń jest równoznaczna ze zrzeczeniem się funkcji sędziego Trybunału. Istnieje więc wybór. (...) Projektodawca uznał, że w związku z tworzeniem kompleksowej ustawy o statusie sędziów TK, te kwestie również powinny być uregulowane w projektowanej ustawie. Dzięki temu zagadnienia związane z pozycją prawną sędziów TK będą określone w jednym akcie normatywnym i nie będzie konieczności stosowania zbędnych odesłań. Ma to tym większe znaczenie, że dotychczasowe przepisy ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne, które obejmowały także sędziów Trybunału nie uwzględniały charakteru funkcji sędziego konstytucyjnego”.

W świetle prawa sytuacja jest więc jasna: Pierwsza Prezes SN powinna odmówić utajnienia oświadczenia majątkowego Prezes TK, a Prezes TK powinna odmówić utajnienia oświadczeń sędziów TK. A jak to będzie, pokaże przyszłość, którą będziemy bacznie obserwować.

Autorstwo: Stefan Drzazga jr

Źródło: StudioOpinii.pl